ایران فرهنگی | http://irannewspaper.ir | editorial@irannewspaper.ir

گزارش «ایران» از یکسال آزمون و خطا
در مسیری که کرونا پیش‌روی تئاتر ایران و جهان گذاشت

چرخه حیات تئاتر بر بستر آنلاین

محسن بوالحسنی
منتقد

بیش از یکسال از روزی که جهان با ویروس کرونا وارد مرحله‌ای تازه از حیات خود شد، می‌گذرد و در این یکسال با شیوع و یکه‌تازی‌های این اپیدمی کشنده و اعلام آمار قربانیان و مبتلایان، سالن‌های تئاتر و سینما تقریباً در تمامی کشورهای جهان از اروپا و امریکا بگیرید تا ایران خودمان یک قفل بزرگ تعطیلی تا اطلاع ثانوی را بر درهای خود دیدند و تئاتری‌ها و سینمایی‌ها همراه با بقیه مردم از ترس کرونا، وارد قرنطینه طولانی مدت خانگی شدند و اگر چه گاه با فروکش کردن آمار، مقطعی درها باز شدند اما این مسأله هرگز نتوانست جلوی آسیب و ضرر و زیان مادی و معنوی را که اهالی هنر از این نقصان خوردند، بگیرد و اهل تئاتر بخصوص در این دوره، سختی بیشتری را تجربه کردند. مثلاً نگاه کنیم به تجربه کشوری مثل امریکا که بیشترین قربانی را داشته و دارد و تقریباً می‌شود گفت که فعالیت‌های هنری به شکل و رسم سابقش تقریباً تعطیل است و ضرر و زیانی که به صنعت سینما و تئاتر وارد شده بسیار هنگفت است. ماه‌های ابتدایی تعطیلی‌های گسترده بود که «اندرو لوید وبر» کارگردان تئاتر موزیکال و آهنگساز مشهور تئاتر بریتانیا و برنده جایزه اسکار، از ترس مردم و اهمیت حفظ جان آنها و حفظ جان تئاتر، در کنار و به موازات هم حرف زد. لوید وبر مصاحبه‌ای کرد و گفت: «سالن‌ها را باز کنید ما هر کاری که لازم باشد، انجام می‌دهیم. ما دست‌ها را تمیز نگه می‌داریم، درها را استریل می‌کنیم، همه چیزها را با دقت پاکیزه می‌کنیم. باید سالن‌ها را بازگشایی کنیم. بعضی‌ها با پول کمی که برای‌شان باقی مانده، به تئاتر نیازمند هستند.» اما این اتفاق نیفتاد و همان ماه اول آمار ضرر و زیان سالن‌های تئاتر منتشر شد که رقم‌های منتشر شده واقعاً اعجاب‌انگیز بود. در نهایت سالن‌ها و مراکز نمایشی مهمی مثل سالن کارنگی، سالن متروپولیتن، اپرا موزه هنر متروپولیتن و سالن‌های تئاتر برادوی تعطیل شدند و پیتر گلب مدیرکل اپرای موزه هنر متروپولیتن در مصاحبه‌ای از ضرر بیش از یک میلیون دلاری هنر تئاتر در امریکا خبر داد. حتماً می‌دانید که برادوی علاوه بر نقش بزرگی که در اقتصاد هنر نمایش در امریکا دارد، به‌عنوان بزرگترین جاذبه گردشگری نیویورک، همیشه باعث افزایش درآمد برای بسیاری از مشاغل مثل رانندگان تاکسی، رستوران‌ها، هتل‌ها و... هم بوده که تعطیلی، کاسه کوزه همه این منابع اقتصادی را در هم شکست و در حالی که تأثیر اقتصادی برادوی در نیمه اول سال گذشته میلادی به هشت و یک میلیارد دلار رسید؛ حالا زیربار میلیون‌ها دلار ضرر شانه سنگین کرده است.

■ از صحنه تا قاب تلویزیون

اما این پایان کار تئاتر بود؟ نه. آنها داشته‌های دیگرشان را رو کردند: تئاتر آنلاین. هنرمندان نواندیش در تمام جهان، کمی که از شوک این ضررها و تعطیلی‌ها مغزشان را رها کردند، با خودشان فکر کردند که بین دست‌روی‌دست گذاشتن و بی‌تئاتر زندگی کردن و توجه به ظرفیت‌های دیگر کدام را باید انتخاب کنند؟ مسلماً دومی را. پس تئاترهای آنلاین و تله‌تئاترها و آرشیوهای تصویری از تئاترهای گذشته از قفسه‌ها و آرشیوخانه‌ها بیرون آمدند و کم‌کم دیده شدند. بیایید مروری داشته باشیم روی این مسأله که طی این یک سال و اندی که سالن‌های سینما، تئاتر، اپرا، نمایشگاه‌های هنری و موزه‌های جهان به‌دلیل شیوع و اپیدمی بیماری کووید۱۹ تعطیل شدند، هنرمندان بخصوص در حوزه تئاتر چه فکری کردند و چگونه خود را با شرایط سازگاری دادند.

در وهله اول آنها آمدند و روی نمایش رایگان از طریق اینترنت برنامه‌ریزی کردند و سریع و عاجل نتیجه این فکر را عملی کردند. در بسیاری از کشورها مثل انگلستان، شرکت های سرشناس تئاتری با دسترسی به فیلم آثار نمایشی، اقدام به پخش آنها برای عموم مردم کردند. مثلاً نمایش «اهمیت ارنست بودن» در یکی، دو روزه تعطیلی آخر هفته به‌صورت آنلاین و البته رایگان توسط شرکت تهیه کننده نمایش «کرو پروداکشنز» پخش شد و حتی ویدئوی تمرین و پشت صحنه این نمایش در وب سایت این شرکت به‌صورت مجانی روز پنجم آوریل برای علاقه‌مندان به نمایش درآمد؛ یا درست در روزهای قرنطینه شدید، نمایش‌های موزیکال «اندرو لوید وبر» روی اینترنت قرار گرفت و مخاطبانی میلیونی پای تلویزیون یا لپ‌تاپ‌های خودشان «نمایش باید ادامه داشته باشد» را تماشا کردند. یا نمونه‌های بسیاری از این دست مثل نمایش آنلاین برنامه «سیرک دوسولی» یا ابداع سالن‌های روباز تئاتر که مشهورند به سالن‌های Drive-in که آدم‌ها می‌توانند با ماشین‌های خود در فضای باز از دیدن فیلم و نمایش لذت ببرند.

■ تئاتر آنلاین در چرخه حیات

به‌هر روی؛ همه این تلاش‌ها برای آن بود که بگویند «تئاتر زنده است» و می‌شود طور دیگری هم به آن نگاه کرد و اگر چه امکان اجرای صحنه‌ای به آن شکل و مثل قدیمش وجود ندارد اما می‌شود از تئاتر آنلاین یا پخش فیلم‌تئاترهایی که پیش‌تر با کیفیتی استاندارد ضبط شده‌اند به‌عنوان یک ژانر فرعی یا به تعریف برخی مجازی استفاده کرد که خودش می‌تواند مصداق نوری در تاریکی باشد. همین شد که قالب جدیدی به‌نام نمایش‌های آنلاین از دل خاکستر بیرون آمد که به گفته «عریفا اکبر» نویسنده گاردین احتمالاً ژانری خواهد بود که با تمام شدن کرونا، عمرش تمام نخواهد شد. نویسنده گاردین در مقاله‌ای با عنوان «حرکت بعدی در هنر» به این تئاترها اشاره می‌کند و در تحلیلی جامع، وجه سرگرمی را در آنها پررنگ‌تر می‌داند و می‌نویسد: «کاشت چند دوربین در کناره‌های صحنه، استفاده از جلوه‌های ویژه بصری و صوتی و بهره بردن از متن‌هایی عامه‌پسندتر و در نهایت پخش آن از پلتفرم‌های مختلفی که به سادگی در دسترس عموم مردم قرار بگیرند، تئاتر را به اتاق‌ها و خانه‌های ما آورده است. انگار داریم با جهان تئاتر، یک تماس تصویری برقرار می‌کنیم. کافی است گوشی را برداریم و با تئاتر ویدئو کال کنیم.» او به این نکته هم اشاره می‌کند که «اجراهای اینستاگرامی که بیشتر بر پایه نمایش‌ها و نمایشنامه‌خوانی‌هایی تک‌شخصیتی و مونولوگ، به‌صورت لایو از اکانت‌های شخصی منتشر شدند هم بخشی از این نمایش بزرگ محسوب می‌شوند؛ چیزی که کرونا باعث شد به آن تن بدهیم و حتماً حالا همه روی این نظر موافقت داریم که نمایش‌های تعاملی، اینترنتی و مونولوگ‌هایی که در شبکه‌هایی مثل اینستاگرام و یوتیوب و... دیده شدند، حتی آماتورهایشان، قفل تئاتر را باز کردند و حالا می‌شود گفت تئاتر آنلاین در چرخه حیات قرار گرفته، اگر چه هنوز خیلی‌ها درباره این مسأله بحث می‌کنند که جای چنین درامی کجاست؟ یا این سؤال که آیا ما در آینده به جای اینکه به سالن‌های نمایش برگردیم، جلوی تلویزیون یا گوشی‌های خود خواهیم نشست و این شیوه را جایگزین رفتن به سالن‌های نمایش خواهیم کرد؟» اما تجربه یکسال اخیر نشان داد که هر کشوری که آرشیو بهتری از تئاترهای ضبط شده آن‌هم به‌صورت استاندارد را در آرشیو خود داشت، توانست خلأها را جبران کند و اتفاقاً مسیر به سنگلاخ افتاده صنعت تئاتر را به مثابه بخشی که باید تولید درآمد کند، در مسیر متفاوت اما بهتری قرار دهد و تا حد زیادی جلوی ضرر و زیان‌ها را بگیرد. به‌عنوان مثال طرح National Theatre's NT at Home یکی از بزرگ‌ترین موفقیت‌های مجازی در دوران کرونا بود. در این طرح جهانی، ۱۷ نمایش تولید و پخش شد که توانست ۱۵ میلیون بازدید در ۱۷۰ کشور جهان را به خود اختصاص دهد. این سرگرمی در بستر تئاتر آنلاین در ظاهر یک بستر ساده برای همه اقشار جامعه جهانی بود که در خانه می‌توانستند با هزینه‌ای بسیار کم دور هم تئاتر ببینند و دیگر تئاتر، آن هنر لوکس خاص گذشته نبود.

> تئاتری ها آمدند و روی نمایش رایگان از طریق اینترنت برنامه‌ریزی کردند و سریع و عاجل نتیجه این فکر را عملی کردند. در بسیاری از کشورها مثل انگلستان، شرکت های سرشناس تئاتری با دسترسی به فیلم آثار نمایشی، اقدام به پخش آنها برای عموم مردم کردند

از طرفی دیگر هدیه این طرح و طرح‌هایی مثل این همان‌طور که گفته شد نوعی جبران خسارت برای هنری بود که تا پیش از این هم بسیار گران و لوکس بود و هم در طیف علاقه نخبگان و روشنفکران جامعه گیر کرده بود و حالا این حباب ترکیده بود و تئاتر، وجهی عام‌تر و عمومی‌تر پیدا کرده بود.

■ آزمون و خطاهای تئاتر آنلاین در ایران

در کشور ما هم، اگر چه کمی دیر اما بالاخره به شکلی از اشکال این اتفاق تجربه شد. زمانی که عده‌ای سرسختانه ایستاده بودند و می‌گفتند ما چیزی به‌عنوان تئاتر آنلاین نداریم یا این که نشد تئاتر؛ برخی دیگر سعی کردند با هر شیوه‌ای که ممکن است اول نفس تئاتر را زنده نگه دارند و از آزمون و خطا نترسیدند. وقتی وارد این گود شدند ضعف‌ها مشخص شد و برخی باز غر زدند که نمی‌شود و ما چنین بسترهایی نداریم. آنها شاید متوجه نبودند که بیرون آمدن همین نقطه ضعف‌ها و به اصطلاح فرنگی‌ها، «باگ‌ها» یکی از نقاط قوت این حرکت‌ها بود. درست در روزگاری که یک نظرسنجی معتبر که دانشگاه آکسفورد انجام داده بود و نشان می‌داد تنها در طول مدت ۶ ماه، ۶۷ درصد از میزان تماشاگران تئاتر در دنیا کم شده، آمار ضرر و زیان‌های سالن‌های تئاتری از جمله تئاترهای خصوصی هم منتشر شد و سالن‌ها و تماشاخانه‌های خصوصی در کشور ما هم نه تنها از این قاعده مستثنی نبودند بلکه وضعیت بغرنج‌تری هم داشتند که پیش‌تر در گزارش‌هایی به آن پرداخته‌ایم. برگردیم به بحث اصلی؛ خواست و اراده جمع بیشتری از اهل تئاتر به سمت تئاتر آنلاین و فیلم‌تئاترها رفت و رشد آمار بازدید در پلتفرم‌های مختلف، که از پیش چنین بخشی را طراحی کرده بودند و در آرشیو داشتند نشان داد که اقبال و استقبالی در این زمینه از سوی مردم وجود دارد پس گام‌های اول با فیلم‌تئاترها برداشته شد. نمایش‌هایی که پیش از این اجرای خود را پشت سر گذاشته بودند و در قالب تصویربرداری‌های حرفه‌ای با تلویزیون‌های تعاملی در بسترهای مجازی قرار گرفتند و کمی بعدتر همزمان با رسیدن به نیمه‌های خرداد و زمزمه آغاز فعالیت‌های تئاتری در قالب شیوه‌نامه‌های اجرایی و بهداشتی از ابتدای تیر، بار دیگر تأکید بر استفاده کردن از فضای مجازی و مبحث اکران آنلاین همزمان با اجرای زنده آثار تئاتری با جدیتی بیشتر از سوی مسئولان و بویژه مدیرکل اداره هنرهای نمایشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مطرح شد و اولین تجربه در تئاتر آنلاین ۳۰ تیرماه ۱۳۹۹ با اجرای نمایش «افسانه پری دریایی» به نویسندگی و کارگردانی رضا بیات در تالار هنر بالاخره اتفاق افتاد. همان زمان هم قادر آشنا، مدیر مرکز هنرهای نمایشی ضمن تأیید و تأکید بر حمایت از تئاتر آنلاین و رفع مشکلات برای ضبط و پخش آثار در قالب فیلم‌تئاتر و تله‌تئاتر به این موضوع اشاره کرد که «ویروس کرونا شرایطی را بر ما تحمیل کرده که اصلاً در حوزه برنامه‌ریزی خرد و کلان در عرصه تئاتر کشور باید متناسب با وضعیت کنونی کشوررفتار کنیم و در این شرایط ما هم استفاده از فضای مجازی را به‌عنوان یک راهبرد در دستور کار قرار دادیم.» و در نهایت همین تجربه و آزمودن‌ها بود که به تجربه برگزاری جشنواره‌های مهم تئاتری بخصوص جشنواره‌هایی مثل جشنواره تئاتر فجر و جشنواره عروسکی تهران-مبارک شد و همین تجربه‌ها بود که شاید پای بخش خصوصی را برای برگزاری جشنواره‌های مختلف حضوری باز کرد.

صحنه‌ای به وسعت زمین

بهروز غریب‌پور
کارگردان تئاتر

آنچه کرونا برای ما به ارمغان آورد تنها مرگ و نیستی نبود بلکه به ما یاد داد که در شرایطی ویژه مثل آنچه که در آن به‌سر می‌بریم چگونه کار کنیم و خود را با شرایط وفق بدهیم. در این یک سال اخیر اگر چه بسیاری از رابطه‌ها و مراوده‌ها از حالت حضوری به مجازی و اینترنتی تبدیل شد اما با این همه ما را با ظرفیت‌های تازه‌ای روبه‌رو کرد که نمی‌شد از کنار آنها به‌سادگی گذشت و این تجربه‌ها در تمام ارکان زندگی ما تأثیر گذاشت و دنیای هنر هم علیحده و به‌دور از این تجربه نبود. جشنواره‌ها و دورهمی‌های هنری، پای و پایه خود را به فضای مجازی و اینترنت تکیه داد و از این رهگذر کار خود را پیش برد تا منفعل نماند. اتفاقاً بهتر هم بود. توجه داشته باشیم که مثلاً در بحث جشنواره‌ها، ما با کوچک‌شدن ساختارهای غیرضروری روبه‌رو شدیم تا جایی که در جشنواره‌های آنلاین، مثل جشنواره «هنر زنده است» که به‌همراه دوستان بسیاری آن را تدارک دیده‌ایم و در حال پیشرفت در کارهاست نکته جالب این بود که بیش از ۹۰ درصد فعالیت‌ها به‌صورت آنلاین و متکی بر ابزارهای جدید و در فضای مجازی پیش رفت و مثلاً ستاد خبری ما و آنچه به آن دبیرخانه می‌گوییم کوچک شده و با حداقل نیرو و جا کار می‌کنیم و بهره‌برداری‌مان از همه چیز حداقلی‌ست و امیدواریم که بازدهی حداکثری داشته باشد. در این دوره و به‌دلیل شرایطی که کرونا پیش آورد، ما شاهد بودیم که میزهای نقد، داوری و... دیجیتال شکل گرفت.

گاهی به دوستان می‌گویم که بسیاری از اهالی تئاتر فراموش کرده‌اند روزگاری ما تله‌تئاتر داشته‌ایم و در دوره‌ای بی‌آنکه حتی شاید دستورالعمل یا شیوه‌نامه یا به قولی گرامری برای آن داشته باشیم، تئاتر را به‌سمت سینما و تلویزیون بردیم تا این عرصه وسعت بگیرد و تنها شامل یک قشر یا یک نگاه نباشد. حال اگر تلویزیون به‌هر دلیلی غفلت می‌کند و چنین آثاری را سال‌هاست از قاب آن نمی‌بینیم بحث دیگری‌ست. یا مثلاً اگر از انیمیشن حرف بزنیم باید بگوییم که اولین انیمیشن‌های ما اجراهایی با عروسک‌هایی به نخ آویخته شده بود که جلوی دوربین می‌آمدند و شکلی از نمایش عروسکی تلویزیونی را می‌ساختند. پس تئاتر با دوربین بیگانه نیست و اتفاقاً همیشه دوربین کمک کرده تا آثار نمایشی بهتر دیده شوند. حال، در این روزگار تلاش من و بسیاری از همفکرانم احیا کردن نمایش در فضای مجازی است و در این مسیر بی‌شک تمام تلاش‌ها و ایده‌های خلاقانه دیده و تجربه خواهد شد و کسی نمی‌تواند جلوی آن بایستد چون این‌ها، ضرورت روزگار و شرایط‌اش هستند.

صحنه، صرفاً آنچه ما تصور می‌کنیم نیست و کرونا به ما نشان داد، که تئاتر، حالا دیگر صحنه‌ای دارد به وسعت کل زمین و ما هم باید از این فرصت و بسترهای موجود به‌درستی استفاده کنیم و همان‌طور که مطرح شد، کرونا با تمام دردها و رنج‌هایی که به‌همراه داشت، اما در حوزه‌ای مثل تئاتر ظرفیت‌های پنهان را هم آشکار کرد. ما نباید راه‌های وصل شدن به مخاطب را فراموش کنیم و حالا که قرار نیست روی صحنه‌های همیشگی اجرا داشته باشیم پس باید در تدارک صحنه‌های دیگر و حتی بزرگ‌تر باشیم. در همین رهگذر است که گروه‌های تئاتری می‌توانند با ضبط حرفه‌ای کارهای‌شان وارد دنیای نمایش آنلاین یا فیلم‌تئاتر شوند و این یعنی شکلی از جهان امروز و شکلی از ارتباط‌های هنری در قد و قامت نمایش و اگر این ارتباط‌ها و حضورها نباشد، زندگی هیچ معنایی نخواهد داشت.

مجبور به تجربه کردن هستیم

کمال تبریزی
کارگردان سینما

یکی از بحث‌هایی که در دنیا به‌نوعی حل شده و به‌دور از منازعات حقوقی است در مورد ضبط و پخش آثار هنری در پلتفرم‌های اینترنتی است که متأسفانه در کشور ما به‌دلیل عدم عضویت در معاهده برن یا همان «کپی‌رایت» همیشه به یک مسأله پر چالش تبدیل شده است. نمونه‌های آن را در یک سال اخیر جسته و گریخته دیدیم و در بحث پخش آثار در فضای مجازی، علی‌الخصوص در حوزه نمایش این خلأها به چشم آمد. به‌هر حال این مسأله‌ای‌ست که وجود دارد و تا زمانی که ما عضو قانون کپی‌رایت نباشیم، نمی‌توانیم آن‌چنان جلوی قاچاق آثار هنری یا سوءاستفاده از آنها را بگیریم. البته این مسأله را هم باید اضافه کنم که مسأله قاچاق در بسیاری کشورها که عضو کپی رایت هستند هم اتفاق می‌افتد و خیلی از کشورهای دنیا درگیر این مسأله هستند.

امیدواریم در سال‌های آتی وارد قانون کپی رایت بشویم و یک بار برای همیشه این داستان حل شود. مسأله اساسی اینجاست که کرونا معلوم نیست تا چه زمانی دست از سر بشر بردارد و همه چیز به روال گذشته برگردد و در این بازگشت به گذشته، سؤالی که پیش می‌آید این است که آیا همه چیز مثل قبل خواهد بود یا تجربه‌های کنونی، آینده هنر را به‌صورت مشخص، دستخوش تغییر و تحول خواهد کرد؟ به هر صورت، ما نیازهای جامعه خود را باید بسنجیم و براساس شرایط و استطاعت خود انتظار داشته باشیم و برنامه‌ریزی کنیم. بحث حقوقی در تولید و پخش آثار هنری از قبیل تئاتر و سینما یک چیز و ظرفیت‌هایی مثل ظرفیت‌های فنی نیز چیز دیگری‌ست که بی‌شک دغدغه‌ساز است. برای همه اینها می‌شود فکری داشت و ایده‌ای عملیاتی را پیش برد که با توجه به میزان حضور و پیش‌بینی آمار با پلتفرم‌هایی وارد گفت‌وگو و همکاری شد که توان آن را دارند که با پهنای باندی قوی‌تر، میزان بیشتری از مخاطبان را میزبانی کنند. آنچه من می‌دانم این است که همگی دوست دارند کار کنند و ما نیز برای پیشبرد کارها، تمامی جوانب را می‌سنجیم تا ورود درست و با کیفیتی داشته باشیم. در نهایت باید به این نکته اشاره کنم که ما و گروه دوستانی که در جشنواره‌ای به‌نام «هنر زنده است» دوره هم جمع شده‌ایم و از همه تجربه‌ها استفاده خواهیم کرد تا حداقل نتیجه ای خوب و نسبت به جشنواره‌های دیگر متفاوت به دست آوریم.

چیزی به‌عنوان تئاتر آنلاین نداریم

حمید پورآذری
کارگردان تئاتر

تئاتر تعریفی مشخص و اتفاقاً کلاسیک دارد و ما نمی‌توانیم از تعاریف و عناوین من‌درآوردی استفاده کنیم. چیزی به نام تئاتر آنلاین اساساً وجود ندارد و بحث، بر سر هنرهای اجرایی است که نمی‌شود آن را با تعریفی دیگر درهم آمیخت. متأسفانه در کشور ما عطش نام‌گذاری و عنوان‌گذاری وجود دارد و خیلی سریع دوست داریم برای هر چیزی اسم و ترکیبی بسازیم بی‌آنکه درباره آن بحث و مداقه و تحقیقی داشته باشیم. پس با این مقدمه باید گفت که تله‌تئاتر یا فیلم‌تئاتر یا ... را نمی‌شود تئاتر نامید بلکه این‌ها، شیوه‌هایی از هنر اجرا هستند که تئاتر هم یکی از این شیوه‌هاست. تئاتر یک دعوت و ملاقات است که آیین خاص خود را دارد و نمی‌شود از روی این مؤلفه‌ها و تعاریف به سادگی پرید و صرفاً به ذوق اینکه عنوان و ترکیبی جدید خلق کرده‌ایم بگوییم خب حالا بیاییم و تئاتر آنلاین ببینیم. اصلاً این ترکیب از اساس اشتباه است و اگر فیلمی ضبط شده از تئاتری وجود دارد یا از تئاتری برای استفاده و پخش در مدیاهایی مثل تلویزیون فیلمبرداری شده است، اینها تنها فیلم‌هایی از تئاتر هستند و نه خود تئاتر. البته من با پخش آثار نمایشی نه تنها مخالف نیستم بلکه موافق هم هستم و معتقدم در این دوره باید از تمام ظرفیت‌های موجود استفاده کرد اما اینکه جعل اصطلاح کنیم را نوعی اشتباه دراساس داستان می دانم.

وقتی در شرایطی نمی‌شود کار کرد خب برویم سروقت هنرهای اجرایی که تئاتر هم یکی از آن‌هاست و در این صورت مسأله معنی پیدا می‌کند که ما داریم کاری می‌کنیم در حوزه اجرا؛ چه لزومی دارد نامش را تئاتر و بدتر از آن تئاتر آنلاین و تله‌تئاتر و... بگذاریم. ذهن‌ها را به جای آنکه درگیر نام‌گذاری‌ها کنیم، به سمت نبوغ و کار خلاقه در تولید و اجرای آثار در حوزه‌های اجرایی ببریم. به‌نظر من این مسأله کاملاً شخصی است و برآمده از یک نظر آکادمیک نیست. همان‌طور که در ابتدای این یادداشت گفته شد تئاتر، تعریفی مشخص دارد که در تمام دوران‌ها این تعریف را حفظ می‌کند. تئاتر ملاقاتی است دسته‌جمعی میان تماشاگر و بازیگر و تمامی عوامل از صحنه تا اجرا. این تئاتر حتی آیین عزیمتی دارد که می‌توان آن را از لحظه‌ای که مخاطب از خانه‌اش بیرون می‌آید تا برود به سالنی و تئاتری را تماشا کند در نظر گرفت تا پس از تماشا و... ما این تعریف و این آیین را امروز به دست نیاوردیم یا مسأله‌ای ذوقی یا شخصی نیست که مدام بتوانیم دستخوش تغییری کنیم و صرف آنکه نام تئاتر و حضورش در ترکیب‌سازی‌ها برایمان مهم است اصرار داشته باشیم که حتماً از نام تئاتر استفاده کنیم و نه هیچ چیز دیگری. در نهایت اینکه من از شیوه‌های مختلف اجرا در این دوره استقبال می‌کنم اما نمی‌توانیم روی آنها نام تئاتر بگذاریم.